

Martin SLEPIČKA, *Úcta k svatému Jeronýmovi v českém středověku. K 1600. výročí smrti církevního otce svatého Jeronýma* [Respect față de sfântul Ieronim în Cehia medievală. 1600 de ani de la moartea părintelui Bisericii, sfântul Ieronim], Ostrava, 2021, 235 p.

Tânărul istoric ceh, Martin Slepíčka se înscrie în rândul medievistilor cehi consacrați prin preocupările sale încă de pe băncile universității. Autorul mai multor studii de specialitate a ales pentru cercetarea recentă viața sfântului Ieronim (342/347–420) de origine slavă/croată, scriitor, teolog, învățător, nu în ultimul rând, traducător, considerat unul dintre părinții Bisericii occidentale.

Încă din titlu autorul a subliniat ocazia care a servit pentru scrierea acestei lucrări. Cartea se înscrie, de asemenea, în discuțiile care au loc în Cehia cu privire la importanța cultului sfântului Ieronim pentru Biserica de-a lungul evului mediu în general și pentru istoriografia cehă. Monografia face parte din disertația de masterat cu titlul *Ikonoografie sv. Jeronýma v českém středověkém umění* [Iconografia sfântului Ieronim în arta medievală din Cehia] pe care autorul a susținut-o în cadrul Facultății de Filosofie din Ostrava, în anul 2018; totodată, ea reprezintă continuarea cercetărilor mai vechi care s-au încheiat în anul 2016 cu lucrarea de licență *Ikonoografie církevních otců v českém středověkém umění 13.-15. století* [Iconografia părinților Bisericii în arta secolului XIII-XV din evul mediu ceh] susținută în cadrul aceleiași facultăți.

Apărută cu ocazia aniversării celor 1600 de ani de la moartea sfântului în anul 2021, monografia are o structură clasică, continuând după *Introducere* [Úvodem, p. 9-10] cu un capitol istoriografic în care autorul M. Slepíčka prezintă stadiul cercetărilor despre sfântul Ieronim. Nivelul istoriografic (*K dosavadnímu bádání o sv. Jeronýmovi v českém středověku* [Cercetările actuale despre sfântul Ieronim în Cehia medievală]) a fost împărțit în trei subcapitole, unul ocupându-se de cele mai vechi cercetări ceho-germane și lexicoane hagiografice, altul de începuturile studiilor despre sfântul Ieronim în anii '70 ai secolului XX și al treilea despre cercetările hagiografice din contemporaneitate.

Viața și opera sfântului Ieronim (*Život a dílo sv. Jeronýma*, p. 21-33) oferă informații despre acest *doctor gloriosus*, părinte al Bisericii, născut cândva înainte de anul 347 în Stridon, în provincia Dalmația. Studiile de la Roma (l-a avut profesor de gramatică și retorică pe Aelius Donatus) au fost urmate de o călătorie spre Trier în împrejurimile căruia a descoperit viața ascetică, apoi spre Aquileia unde a căutat un grup de asceți printre care se aflau și Tyrranius Rufinus, teolog, istoric și sfântul Heliodor. Din nordul Mării Adriatice drumul l-a dus în Orientul Apropiat unde și-a însușit cunoștințe de exegeză biblică, învățând bine ebraica și greaca. În Antiohia a fost hirotonit preot, ajungând în anul 382 secretarul papei Damasus I. La moartea papei (în anul 384) a plecat din nou în Antiohia, dar s-a stabilit în cele din urmă la Bethleem unde și-a petrecut ultimii 34 de ani din viață. Activitatea care l-a consacrat pe sfântul Ieronim a fost cea de traducător al *Vulgatei*, revizuiind traducerile *Bibliei* cunoscute ca *Vetus latina* și formând un text biblic standardizat care să fie folosit în pastorație. Traducerea *Bibliei* de către Ieronim s-a folosit până în perioada carolingiană, denumindu-se *Vulgata* și fiind folosită în întreaga Europă de limbă latină. *Vulgata* a fost aprobată în treisprezece concilii ca traducerea oficială a *Bibliei* de către Biserica catolică. Sfântul Ieronim nu a rămas cunoscut doar ca traducătorul *Bibliei*, ci și ca traducător al unor omilii ale lui Origenes sau a unei părți din opera lui Eusebiu din Cezareea sau a altor istorici ai Bisericii. Un loc important îl ocupă corespondența (*Epistolae*) purtată cu prieteni sau personalități de la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul celui al V-lea sau *De viris illustribus* în care discută și operele literare ale scriitorilor creștini până în anul 393.

Un capitol interesant este cel care prezintă cultul sfântului Ieronim pe pământul Cehiei în evul mediu (*Kult sv. Jeronýma v českých zemích v čase středověku*, p. 34-77). Autorul afirmă că despre începutul cultului sfântului Ieronim lipsesc izvoare, dar se pare că acest cult a început chiar la Bethleem unde a fost înmormântat, lipsind totuși legendele despre el, care se păstrează spre exemplu

în cazul sfântului Augustin sau al sfântului Ambrozie. În această parte autorul recurge la cronologie, prezentând cele mai vechi informații despre cultul sfântului Ieronim din bisericile și mănăstirile de pe teritoriul Cehiei. Venerația față de acest sfânt s-a răspândit odată cu încreștinarea elitelor făcută de preoții latini ce au venit din Apus. Rol important l-au avut și mănăstirile benedictine considerate centre intelectuale, unde se găseau copii ale operei sfântului. Cea mai veche atestare a cultului provine din anul 1095 unde în cadrul mănăstirii benedictine din Sázava este menționată prezența relicvelor sale. Cultul a continuat pe parcursul secolelor XII-XIV după cum reiese din actul de întemeiere al mănăstirii Strahov din Praga (1142), dintr-un manuscris redactat cu ocazia construirii catedralei sfântului Václav din Olomouc etc. Centrul cultului sfântului Ieronim s-a găsit în mănăstirea Na Slovanech, întemeiată de împăratul Carol al IV-lea în anul 1347 la Praga.

Punctul forte al acestei monografii se găsește în capitolul *Iconografia sfântului Ieronim în arta medievală cehă (Ikongrafie sv. Jeronýma v českém středověkém umění, p. 78-190)*. Până să ajungă la spațiul ceh, autorul, așa cum ne-a obișnuit, descrie iconografia sfântului Ieronim din Europa și o pune în legătură cu ce se păstrează azi în Cehia. Cele mai dese posturi în care este reprezentat sfântul Ieronim sunt cea de preot, călugăr, cardinal și eremit. Aceste medalioane sunt analizate de autor cu ajutorul a 80 de reprezentări (majoritatea în culori) ale sfântului Ieronim care se află pe diferite monumente din secolul al XIII-lea până în al XVI-lea pe care le prezintă într-un catalog; este vorba de inițiale în lucrări manuscrise, fresce, fragmente de altare, veșminte bisericești, sculpturi sau cahle, toate aflate pe teritoriul de azi al Cehiei sau care au fost create acolo. În cadrul Catalogului (*Katalog zobrazení sv. Jeroníma v památkách českého středověku, p. 115-190*) fiecare element analizat conține un mic medalion cu descriere și cu bibliografie.

Lucrarea se încheie cu o bogată bibliografie formată din izvoare, ediții de izvoare și literatură primară, literatură secundară (p. 191-205), indici și rezumate în limbile cehă, engleză, germană, franceză, italiană, poloneză și croată. Rezumatele, ca și aspectul grafic al cărții, al copertii, dar și al conținutului stărnesc curiozitatea cititorului specializat, dar și nespecialist, fiind o realizare deosebită.

Sfântul Ieronim este continuu amintit în spațiul ceh, adesea în mediul ecleziastic și academic, personalitatea sa ca patron al învățătorilor și al studenților, legătura cu Biblia a inspirat numeroși credincioși și cercetători. Cultul sfinților, viața și opera lor fac ca aceste cercetări să trezească și astăzi interesul publicului larg.

Andreea Mârza

 <https://orcid.org/>

DOI: 10.59277/AIIGB/2023.62.23

Közösség, egylet, nemzet. Politika és társadalom a magyar és román történelemben a középkortól a jelenkorig. Esettanulmányok [Comunitate, asociație, națiune. Politică și societate în istoria maghiară și română din Evul Mediu până în prezent. Studii de caz], Szerkeztette: NAGY Levente, ÁBRAHÁM Barna, KULCSÁR Beáta, MISKOLCZY Ambrus, Budapest, Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, 2020, 272 p.

Comisia mixtă de istorie româno-maghiară, înființată în 1971 de Academia Română și de Academia Maghiară de Științe, oferă până astăzi un cadru propice dialogului între reprezentanții celor două istoriografii, întrunirile periodice fiind reluate după 1990 într-un spirit nou. Fiecare întrunire a comisiei se desfășoară în jurul unei teme prestabilite, iar sesiunile de comunicări reprezintă un bun prilej pentru dezbaterile de idei și prezentarea celor mai noi rezultate ale cercetării, în speranța stabilirii unor relații profesionale constructive între istoricii români și maghiari. În 3-5 octombrie 2019 a avut loc la Budapesta cea de-a 24-a întrunire a comisiei, cu tema: asociaționism și naționalism în istoria românilor și a maghiarilor de la începuturi până în prezent. Volumul de față reunește 12 comunicări prezentate la această manifestare științifică, asocierea în vederea apărării unor interese de grup, legătura dintre cultura asociaționistă și afirmarea identității naționale, dezvoltarea societății civile transilvănene fiind doar câteva dintre temele abordate.